

Třídící znak							
1	0	3	0	2	5	1	0

OPATŘENÍ
ČESKÉ NÁRODNÍ BANKY
Č. 3 ZE DNE 30. ČERVENCE 2002

O ŘÍZENÍ ÚVĚROVÉHO RIZIKA V BANKÁCH

Česká národní banka podle § 14 a § 15 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů a § 24 písm.a) zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění zákona č. 127/2002 Sb. stanoví:

§ 1 Účel opatření

- (1) Účelem tohoto opatření je stanovit pro banky požadavky na řízení úvěrového rizika a vytvořit tím předpoklady pro omezení ztrát z tohoto rizika vyplývajících.
- (2) Požadavky stanovené tímto opatřením naplňuje banka s ohledem na svou velikost a způsob řízení, typ, povahu a složitost činností, které vykonává.
- (3) Tímto opatřením se přiměřeně řídí i pobočky zahraničních bank.

§ 2 Definice pojmů

Pro účely tohoto opatření se rozumí

- a) úvěrovým rizikem riziko ztráty vyplývající ze selhání smluvní strany tím, že nedostojí svým závazkům podle podmínek smlouvy,
- b) řízením úvěrového rizika jeho identifikace, měření, sledování a případné přijímání opatření vedoucích k omezení podstupovaného úvěrového rizika,
- c) strategií řízení úvěrového rizika soubor dokumentů schválených představenstvem, které obsahují strategická rozhodnutí ohledně řízení úvěrového rizika,
- d) pracovníkem osoba, která vykonává v bance činnost na základě pracovní nebo jiné smlouvy,
- e) členem vrcholového vedení pracovník přímo podřízený představenstvu.

§ 3 Obecné požadavky

- (1) Banka musí mít vhodnou strategii řízení úvěrového rizika (§ 4), která obsahuje hlavní zásady, jež banka uplatňuje při jeho řízení. Banka vypracuje konkrétní postupy pro naplňování strategie řízení úvěrového rizika. Strategie řízení úvěrového rizika a z ní vyplývající postupy musí být v souladu s požadavky stanovenými tímto opatřením.
- (2) Strategii řízení úvěrového rizika a z ní vyplývající postupy promítne banka do své vnitřní předpisové základny (§ 5). Strategii řízení úvěrového rizika schvaluje představenstvo banky.

- (3) Banka zajistí, aby strategie řízení úvěrového rizika a veškeré postupy a limity týkající se řízení úvěrového rizika byly pravidelně přehodnocovány a případně upravovány, přičemž alespoň strategii banky v oblasti řízení úvěrového rizika pravidelně přehodnocuje představenstvo banky.
- (4) Představenstvo zodpovídá za vytvoření a fungování takové organizační a řídicí struktury banky, která umožní účinně a efektivně realizovat strategii řízení úvěrového rizika. Tato struktura musí zajišťovat, že do procesu řízení úvěrového rizika jsou bezprostředně zapojeni příslušní členové vrcholového vedení banky, a musí zohledňovat požadavky na oddělení neslučitelných funkcí (§ 6).
- (5) Se strategií řízení úvěrového rizika musí být seznámeni všichni pracovníci banky, jejichž činnost má vliv na řízení úvěrového rizika a kteří musí tyto činnosti vykonávat v souladu s přijatou strategií a z ní vyplývajícími postupy a limity.
- (6) Představenstvo banky musí být pravidelně informováno o expozici banky vůči úvěrovému riziku. Informace, které představenstvo dostává, musí mít takovou periodicitu, aktuálnost a míru detailu, aby umožnily představenstvu přijmout odpovídající opatření. Představenstvo musí být informováno o všech překročeních limitů ohrožujících dodržení bankou akceptované míry úvěrového rizika.
- (7) Banka zabezpečí fungování informačního systému poskytujícího dostatečnou podporu pro řízení úvěrového rizika. Informační systém musí zejména poskytovat informace nezbytné pro řízení úvěrového rizika představenstvu, příslušným členům vrcholového vedení, útvarům odpovědným za řízení rizik a obchodním útvarům. Podrobnější požadavky na informační systém jsou uvedeny v § 7.
- (8) Banka musí před zavedením nových produktů včlenit rizika s nimi spojená do procesu řízení rizik (§ 8).
- (9) Systém měření a sledování úvěrového rizika používaný bankou musí poskytovat nezkreslený obraz o míře podstupovaného rizika (§ 10).
- (10) K omezení úvěrového rizika banka vytváří a dodržuje soustavu limitů a postupů udržujících velikost úvěrového rizika na úrovni, která nepřekročí míru rizika stanovenou představenstvem nebo regulatorním orgánem (§11). Soustava limitů musí zohlednit i ostatní rizika, kterým je banka vystavena.
- (11) Banka má vypracován systém nápravných opatření pro případ překročení limitů ohrožující dodržení bankou akceptované míry úvěrového rizika.
- (12) Představenstvo banky zodpovídá za to, že vnitřní řídicí a kontrolní systém banky zajišťuje adekvátnost metod a postupů vytvořených pro řízení úvěrového rizika a chrání jejich integritu. Podrobnější požadavky na vnitřní řídicí a kontrolní systém jsou uvedeny v § 13.

§ 4

Strategie řízení úvěrového rizika

Strategie řízení úvěrového rizika stanoví zejména:

- a) přijatelnou míru úvěrového rizika,
- b) metody pro řízení úvěrového rizika,
- c) soustavu limitů, kterou banka bude používat,

- d) zásady pro vymezení povolených produktů, zemí, regionů, segmentů trhů a smluvních stran,
- e) základní požadavky na organizační strukturu banky z hlediska řízení úvěrového rizika, včetně stanovení pravomocí, odpovědností a toku informací.

§ 5

Předpisová základna

Banka do své předpisové základny promítne všechny požadavky stanovené tímto opatřením. V předpisové základně banka upraví zejména:

- a) organizační strukturu, která zajistí efektivní realizaci strategie řízení úvěrového rizika včetně jednoznačných pravomocí a odpovědností jednotlivých útvarů, pracovníků nebo výborů při řízení úvěrového rizika (§ 6 odst. 1 a 2),
- b) spolupráci mezi útvary odpovědnými za řízení úvěrového rizika a obchodními útvary,
- c) požadavky na pravidelné a podrobné informace pro představenstvo, členy vrcholového vedení a ostatní příslušné pracovníky,
- d) postupy pro identifikaci, měření, sledování a omezování úvěrového rizika,
- e) postupy pro provádění administrace obchodů banky včetně povinného minimálního rozsahu informací ve spisu obchodního případu,
- f) postupy a produkty používané ke snížení úvěrového rizika (např. zajištění),
- g) soustavu limitů používaných při řízení úvěrového rizika,
- h) postupy v případě překročení limitů,
- i) postupy pro vymezení povolených produktů, zemí, regionů, segmentů trhů a smluvních stran,
- j) postupy pro provádění obchodů s osobami se zvláštním vztahem k bance,
- k) postupy pro zavedení nových produktů,
- l) postupy pro povolení výjimek v případech hodných zvláštního zřetele, zejména kdo a na základě jakých podkladů o nich může rozhodnout,
- m) postupy pro vymáhání pohledávek,
- n) postupy pro hodnocení kvality pohledávek a posuzování, zda došlo ke snížení jejich hodnoty,
- o) postupy pro zařazování jednotlivých posuzovaných pohledávek do kategorií,
- p) postupy pro ocenění zajištění a pro následné úpravy tohoto ocenění,
- q) postupy pro hodnocení smluvních stran, stanovení rozsahu a charakteru informací o jejich finanční a ekonomické situaci (včetně případů syndikátních úvěrů), které budou vyžadovány s ohledem na typy smluvních stran a typy pohledávek,
- r) postupy pro odepisování pohledávek, tvorbu opravných položek k aktivům, tvorbu rezerv k podrozvahovým položkám,

- s) postupy pro testování statistického modelu (v případě, že jej banka používá) pro stanovení výše opravných položek k portfoliu pohledávek, monitorování adekvátnosti modelů a provádění změn parametrů modelu,
- t) kontrolní mechanismy systému řízení úvěrového rizika,
- u) postupy zamezující podvodům a jiné trestné činnosti.

§ 6

Oddělení neslučitelných funkcí

- (1) Banka pro řízení úvěrového rizika zajistí, aby při stanovení pravomocí a odpovědností útvarů, jednotlivých pracovníků a/nebo jednotlivých výborů bylo v nejvyšší možné míře zamezeno možnému konfliktu zájmů vznikajícímu kumulací odpovědností za obchodní činnost a za řízení úvěrového rizika, případně za vypořádání obchodů.
- (2) V bance musí být prováděno nezávisle na obchodních útvarech
 - a) schvalování limitů,
 - b) schvalování systémů a metod pro oceňování zajištění,
 - c) oceňování zajištění,
 - d) řízení úvěrového rizika (včetně kontroly dodržování limitů),
 - e) uvolňování poskytnutých prostředků,
 - f) vytváření kvantitativních a kvalitativních informací o úvěrovém riziku vykazovaných členům vrcholového vedení a představenstvu.
- (3) Členům představenstva, jimž jsou organizačně podřízeny obchodní útvary, nesmí být organizačně podřízeny útvary, které zodpovídají za řízení úvěrového rizika.

§ 7

Informační systém

- (1) Banka má vhodný informační systém poskytující informace nezbytné pro řízení úvěrového rizika.
- (2) V informačním systému jsou zahrnuty informace o všech obchodech, v jejichž důsledku je banka vystavena úvěrovému riziku. Tyto informace jsou vkládány a aktualizovány ve vhodné časové periodě s ohledem na povahu podstupovaného rizika.
- (3) Banka stanoví jaká data, v jaké struktuře, a odkud vstupují a vystupují do a z informačního systému a dále stanoví způsob ověřování vstupních dat.
- (4) Informační systém poskytuje alespoň informace o:
 - a) míře podstupovaného úvěrového rizika,
 - b) srovnání míry úvěrového rizika s interními a regulatorními limity,
 - c) výsledcích analýz úvěrového portfolia.

- (5) Banka vytváří plány pro případ mimořádných situací a havarijních stavů informačního systému. Tyto plány jsou pravidelně testovány tak, aby byla zabezpečena jejich funkčnost.

§ 8

Nové produkty

- (1) Banka identifikuje rizika spjatá s novými produkty.
- (2) Banka zajistí, že nové produkty před jejich realizací podléhají přiměřeným schvalovacím a kontrolním postupům, které podchytí jejich rizikové charakteristiky a včlenění je do procesu řízení rizik.
- (3) Banka stanoví postupy pro zavedení nových produktů, včetně definice, kdy se jedná o nový produkt.
- (4) Banka stanoví náležitosti, které obsahuje návrh nového produktu, a to zejména:
- popis tohoto produktu,
 - analýzu dopadů navrhovaného produktu na banku,
 - identifikaci technických a lidských zdrojů, které je nutno vyčlenit na kvalitní řízení rizika tohoto produktu (včetně požadavků na informační systém),
 - postupy, které budou použity pro řízení rizika navrhovaného produktu,
 - oceňovací postupy,
 - definici nebo seznam povolených smluvních stran,
 - účetní, daňové a právní aspekty (včetně potřeby regulatorního souhlasu).
- (5) V bance jsou jednoznačně stanoveny pravomoci a odpovědnosti při schvalování nových produktů.
- (6) Banka zajistí, aby bylo zakázáno uzavírat obchody s neschválenými produkty.
- (7) Nové produkty mající pro banku zásadní význam schvaluje představenstvo, případně výbor, na který představenstvo tuto pravomoc delegovalo.

§ 9

Systém pro provádění obchodů

- (1) Banka vypracuje systém pro provádění obchodů tak, aby byly minimalizovány subjektivní aspekty rozhodovacího procesu.
- (2) Obchody s osobami se zvláštním vztahem k bance (fyzickými nebo právníckými) banka uzavírá na základě obvyklých podmínek.
- (3) Banka zajistí, aby měla k dispozici informace, které jí umožní zhodnotit bonitu smluvní strany, a to i v případě syndikátních úvěrů.
- (4) Banka zajistí, aby byl každý obchod posouzen s ohledem na jeho výši a složitost.

- (5) V rámci systému pro provádění obchodů musí být v závislosti na druhu produktu a typu smluvního partnera posouzeny zejména následující aspekty:
- bonita smluvní strany,
 - účel provedení obchodu,
 - zdroje splácení,
 - kvalita a dostatečnost zajištění,
 - situace v ekonomickém odvětví smluvní strany,
 - navrhované podmínky pro provedení obchodu.
- (6) Banka při řízení úvěrového rizika používá techniky a nástroje omezující toto riziko (např. zajištění) s tím, že použití těchto technik a nástrojů nemůže nahradit vyhodnocení bonity smluvní strany.

§ 10

Systém měření a sledování úvěrového rizika

- (1) Banka má takový systém měření a sledování úvěrového rizika, který odpovídá rozsahu aktivit banky a který podchytí všechny významné zdroje úvěrového rizika a vyhodnotí jejich dopad na výnosy a náklady banky a hodnotu jejích aktiv a pasiv tak, aby poskytl nezkreslený obraz o míře podstupovaného úvěrového rizika.
- (2) Systém měření a sledování úvěrového rizika musí zejména:
- včasně, přesně a kompletně zaznamenat všechny obchody tak, aby byly podchyceny veškeré expozice banky vůči úvěrovému riziku,
 - vyhodnotit všechny významné zdroje úvěrového rizika,
 - stanovit způsob sledování expozic banky vůči ekonomicky spjatým skupinám,
 - měřit úvěrové riziko souhrnně za všechny obchodní jednotky banky a porovnávat velikost těchto rizik se schválenými limity ve vhodné periodě s ohledem na povahu podstupovaného rizika.
- (3) Systém měření a sledování úvěrových rizik vyplývajících z uzavřených obchodů dále musí zajistit zejména:
- sledování finanční a ekonomické situace smluvní strany s ohledem na typ obchodů uzavřených s touto smluvní stranou,
 - sledování plnění podmínek smlouvy smluvní stranou,
 - sledování ocenění hodnoty zajištění,
 - sledování aktuálních problémů, jež vyžadují okamžitá nápravná opatření,
 - sledování přiměřenosti výše opravných položek a rezerv.
- (4) Banka dále zabezpečí, že
- pracovníci útvarů odpovědných za řízení úvěrového rizika a příslušní členové vrcholového vedení banky rozumějí předpokladům, ze kterých systém měření a sledování úvěrového rizika vychází,
 - předpoklady, ze kterých systém vychází, jsou dostatečně zdokumentovány.

§ 11 Limity

- (1) Banka vytvoří a dodržuje soustavu limitů pro řízení úvěrového rizika a postupů pro jejich využívání zajišťující, aby nebyla překročena míra úvěrového rizika stanovená představenstvem nebo regulatorním orgánem. Za tímto účelem banka zejména:
 - a) zajistí, aby dílčí limity úvěrového rizika byly využívány tak, aby nebyla překročena celková bankou akceptovaná míra úvěrového rizika,
 - b) zajistí, aby soustava limitů byla v souladu s postupy používanými pro měření a sledování úvěrového rizika a brala v úvahu ostatní rizika, kterým je banka vystavena (tržní, likvidity, atd.),
 - c) zajistí přiměřenost soustavy limitů vzhledem ke své velikosti a způsobu řízení, komplexnosti a kapitálové přiměřenosti. V závislosti na těchto faktorech stanoví dílčí limity, např. pro jednotlivé smluvní strany, jednotlivé státy a zeměpisné oblasti či pro jednotlivé činnosti,
 - d) při stanovování limitů zohlední pozice vyplývající z celkové struktury aktiv a pasiv, jak rozvahových, tak i podrozvahových.
- (2) Banka dále
 - a) zajistí, aby byly stanovené limity útvarem nebo útvary odpovědnými za řízení rizik pravidelně přehodnocovány tak, aby byly v souladu s obchodní strategií banky,
 - b) zajistí, aby soustava limitů podléhala schválení a pravidelnému přehodnocování představenstvem, případně výborem, na který představenstvo tuto pravomoc delegovalo,
 - c) u každého limitu stanoví přiměřené postupy při jeho překročení včetně informačních toků.

§ 12 Provádění analýz úvěrového portfolia

- (1) Banka provádí analýzy úvěrového portfolia, včetně odhadů jeho budoucího vývoje, a výsledky těchto analýz bere do úvahy při stanovování a ověřování objektivitu postupů a limitů pro řízení úvěrového rizika.
- (2) Banka přizpůsobí postupy upravující provádění analýz úvěrového portfolia podle odstavce 1 rozsahu svých úvěrových aktivit.
- (3) Banka zajistí
 - a) pravidelné provádění analýz úvěrového portfolia,
 - b) pravidelné prověřování platnosti předpokladů, z nichž se při zpracování analýz vycházelo,
 - c) pravidelné předkládání výsledků analýz úvěrového portfolia členům vrcholového vedení banky odpovědným za řízení rizik.

§ 13

Vnitřní řídicí a kontrolní systém

- (1) Banka vytvoří a udržuje účinný a efektivní vnitřní řídicí a kontrolní systém pro řízení úvěrového rizika, který je nedílnou součástí celkového vnitřního řídicího a kontrolního systému banky.
- (2) Systém je tvořen především:
- a) odpovídajícím kontrolním prostředím,
 - b) odpovídajícími postupy pro řízení úvěrového rizika, které zahrnují účinné kontrolní mechanismy; v těchto postupech musí být zejména kladen důraz na postupy stanovení a schvalování bonity klienta, postupy stanovování limitů a dostatečnosti zajištění produktu,
 - c) odpovídajícím informačním systémem,
 - d) pravidelným vyhodnocováním účinnosti a efektivnosti systému řízení úvěrového rizika.
- (3) Vnitřní řídicí a kontrolní systém podle odstavce 1 musí:
- a) zajišťovat
 1. dodržování stanovených postupů, včetně limitů,
 2. včasné podchycení všech obchodů a postupů,
 3. identifikaci případných neautorizovaných obchodů,
 4. přijetí a uskutečnění odpovídajících opatření k nápravě při zjištění nedostatků v procesu řízení úvěrového rizika. Tato opatření by měla zahrnovat mj. nezbytné úpravy systému řízení úvěrového rizika. O závažných nedostacích musí být informováni členové vrcholového vedení, včetně představenstva banky.
 - b) minimalizovat vznik neautorizovaných obchodů.
- (4) Funkčnost vnitřního řídicího a kontrolního systému pro řízení úvěrového rizika musí být pravidelně ověřována a vyhodnocována vnitřním auditorem banky.

**§ 14
Účinnost**

Toto opatření nabývá účinnosti dnem 1.1. 2003.

Guvernér
doc. Ing. Zdeněk Tůma, CSc. v. r.

Sekce bankovní regulace
Odpovědný zaměstnanec:
Ing. Kozelková, tel. 2441 2126